

О. О. Комарова

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Оєienка

ОСОБОВІ ДОКУМЕНТИ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДИНИ ДОМАНИЦЬКИХ У ФОНДІ 16 ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ м. КИЄВА

У статті автор наводить огляд документів особового походження представників священицької династії Доманицьких, які навчалися у Київському університеті Св. Володимира з Державного архіву м. Києва. Аналіз особових справ студентів закладу, що зберігаються у фонді 16, допоможе простежити відомості про Миколу Афанасійовича, Віктора Миколайовича та Олександру Олександрівну Доманицьких, які належать до відомої української родини. Двоюрідні брати та сестра по батьковій лінії проживали на теренах Подільської та Київської губерній в кін. XIX – поч. XX ст., підтримували родинне спілкування. У пізніші роки відзначилися активною громадською позицією та суспільною діяльністю, через яку зазнали утисків від влади. Вперше публікується інформація про Олександру Доманицьку, продовжувачку лікарської гілки родини.

У архівних справах наявні виписки з метричних книг, заяви і клопотання, копії та оригінали атестатів. Знайдені джерела дозволяють розширити уявлення про те, як складалося життя у дітей, вихідців зі священицьких родин, які вирішили не продовжувати справу своїх батьків, розбудовників кількочисельної православної династії панотців.

Ключові слова: родина Доманицьких, священицький рід, історичне джерело, особова справа, студенти, Київський університет Св. Володимира, Державний архів м. Києва.

В Україні та у діаспорі залишилася відносно незначна нащадків відомого давнього священицького роду Доманицьких, у порівнянні з іншими шляхетними родинами. За генеалогічним розписом, складеним істориком Василем Доманицьким, на початку XVIII ст. священик Яків Доманицький (1716-1811) [1] перейшов з греко-католицизму у православ'я і осів у с. Колодистому Звенигородського повіту Київської губернії. Його церковна парафія проіснувала до 20-х рр. XX ст. Відомо, що майже всі представники родини були переважно священиками та лікарями, жили в Київській та Подільських губерніях.

В українській історіографії зустрічаються лише декілька згадок про окремих представників священицької родини, що жили на теренах Київської губернії. В загальних розвідках практично відсутня інформація про представників родини, що проживали в інших кутках українських земель, зокрема, на Поділлі [3; 6]. Вперше короткі відомості про Миколу Афанасійовича Доманицького, сина подільського священика, були опубліковані у травні 2014 р. в науково-краєзнавчому збірнику «Краєзнавець Хмельниччини» [5, с.35-41].

Деяку коротку інформацію містить генеалогічна таблиця з поколінним розписом «Родовід прізвища Доманицьких», впорядкована Василем Доманицьким (1901) [1]. Джерело знайдете у фондах Російської національної бібліотеки в м. Санкт-Петербурзі. Саме завдяки «Родоводу...» нам вдається прослідкувати походження Миколи, Віктора та Олександри Доманицьких, що мали спільного дідуся о. Михайла Доманицького (1815-1877), який очолював парафію Різво-Богородицької церкви у вищезгаданому с. Колодистому. У Михайла Маркяновича було 12 дітей, серед яких були батьки досліджуваних нами постатей.

Першій опублікованій розвідці, в якій є відомості (правда, дещо помилкові) про о. Афанасія, батька Миколи Доманицького і рідного дядька Віктора Доманицького, судилося вийти у другій половині ХХ ст. за океаном. Оксана Дучимінська, секретарка покійного Віктора Доманицького, представниця української діаспори у Канаді, не була фаховим істориком і практично не мала можливості перевірити інформацію шляхом дослідження архівних джерел, що стосуються походження постаті, про яку вона розповідає у своїй праці [3, с. 71].

Метою цієї публікації є характеристика документів із фонду 16 Державного архіву м. Києва (далі – ДАК), які дають змогу відтворити біографії молододосліджених або й взагалі невідомих постатей родини, в порівнянні з Василем Миколайовичем Доманицьким (1877-1910), сином православного священника, істориком, текстологом, активним розбудовником кооперативного руху Наддніпрянської України.

Священик-благодійник Афанасій Доманицький був четвертим сином о. Михайла рідним дядьком автора «Родоводу». Народився у 18 січня 1852 р. у Колодистому. Після навчання у Кишинівській духовній семінарії отримав посаду законничого вчителя Гранівського народного училища та паламаря місцевої Миколаївської церкви в Гайсинському повіті. Незабаром Афанасій Михайлович був направлений на посаду священника Дмитрівської церкви в с. Завалля Гайсинського повіту Подільської губернії і був рукопокладений у священницький сан у 1878 р. [8, арк.9].

Отець Афанасій дійсно більшість свого життя провів у Гайсинському повіті і досить успішно скоординував свою священницько-благодійну діяльність. У «Формулярному списку священника...» за 1904 р. вказано, що священницьку грамоту він отримав 25 червня 1878 р. [8, арк.9].

Достеменно невідомо роки смерті панотця, але збережені офіційні документи і згадки теперішніх нападків дають підстави зробити висновок, що у Заваллі він керував церквою принаймні до зрілих років свого життя. Родина ймовірно жила у с. Ладизинка Уманського повіту Київської губернії. Саме це місце проживання вказане у заяві вступника до вишу, розглянутій в канцелярії ректора у 27 липня 1915 р. [8, арк.5 зв.] та у клопотанні до ректора, датованому 20 лютого 1916 р. [8, арк.4].

Дружиною о. Афанасія була Валентина Василівна, ймовірно 1857 р. н. [спр.3344, арк.2 зв]. У копії формулярного списку священника с. Завалля 5 округу Гайсинського повіту Подільської єрархії є дані про дітей, які виховувались у подружжі: Лариса (ймовірно 1899), Софія (1882), Антоній (ймовірно 1883), Михайло (ймовірно 1886 або 1887 р. н.), Микола (1889), Климент (ймовірно 1900), Євгеній (ймовірно 1891), Зінаїда (ймовірно 1894) [8, арк.9зв.-10]. Афанасій та Валентина Доманицькі виховували своїх дітей в атмосфері зразкової духовності та релігійності, яка була притаманним православним священницьким сім'ям того часу.

З особою справи студента Київського університету Св. Володимира, яка зберігається під номером 3344, дізнаємося про те, що Микола Афанасійович Доманицький починав свій освітній шлях, наслідуючи батька. Варто додати, що у фонді є ще одна особова справа, яка дублює деякі документи, або ж у ній наведені оригінали з мокрими печатками [13].

Микола навчався у Тульчинському духовному училищі [8, арк.9 зв], згодом закінчив Подільську духовну семінарію у Кам'яні-Подільському [8, арк.4]. В серпні 1915 року був зарахований у студенти природничого відділення фізикоматематичного факультету Університету. В особовій справі збережена його заява на ім'я ректора закладу [8, арк.5]. До заяви абітурієнт подав наступні документи з копіями: свідоцтво про закінчення Подільської духовної семінарії, форму-

лярний список батька, метричний запис про народження, свідоцтво про прибуття на відбування військової повинності, дві світлини з власним підписом [8, арк.5]. З копії атестата про закінчення Подільської духовної семінарії у червні 1912 р. робимо висновок, що семінарист навчався посередньо – переважні оцінки «3» та «4» [8, арк.8]. У документі щодо відбування військової повинності вказано, що М. Доманицький визнаний непридатним до військової служби, тому був звільнений від неї назавжди [8, арк.6]. Проте студент навчався в університеті лише до березня 1916 р. Офіційна причина – виключений з лав студентів у зв'язку з власним клопотанням [8, арк.4 зв]. Як склалась подальша доля Михайла, наразі невідомо, але нові знахідки джерел можуть привідкрити цю завісу.

За прикладом своїх братів Віктор Доманицький також вступив до Київського університету Св. Володимира. В його особовій справі зберігся формулярний список його батька, священника с. Колодистого Різдово-Богородицької церкви Звенигородського повіту Київської єпархії, Миколи Михайловича Доманицького за 1901 р. [7, арк.11].

Віктор Доманицький народився 24 січня 1903 року в с. Колодистому Звенигородського повіту Київської губернії (нині – Тальнівський район Черкаської області). Його батько закінчив Уманське духовне училище та Київську духовну семінарію. Правив у Колодистому священником аж до самої смерті (1917) [6, с.184]. Сучасники характеризували його як людину освічену та з широкими культурними інтересами. Господарював економно і був досить багатю людиною: окрім церковної землі (57 десятин) працював на фермі (30 десятин), мав хутір біля с. Криві Коліна (230 десятин). У нього працювали наймити, до роботи долучав і прийнятих на виховання дітей-сиріт, яких навчав у школі [6, с.183]. У сім'ї виховувалося 5 дітей.

На відміну від двоюрідного брата Миколи, наймолодший син о. Миколи провчився значно довше в університеті. Студент прослухав 8 семестрів навчання природничого відділення фізико-математичного факультету. 8 травня 1915 р. написав клопотання ректору вишу з метою отримання свідоцтва про бездоганну поведінку. Віктор Миколайович мав на меті вступити в Перше Київське військове училище [7, арк.1]. В іншому клопотанні вказаний перелік документів, які студент передав у канцелярію закладу при вступі. Завдяки цьому стає відомо, що діяч закінчив у 1910 р. Київську першу гімназію і отримав атестат зрілості [7, арк.9-10]. В наступному клопотанні, датованому 19 травня, студент уточнює назву вишу, в який планує перевестися – 2-ге Інженерне училище [7, арк.2]. 1 березня 1914 р. Віктор Доманицький мав прибути в Миську військову повинність. Про це було вказано у свідоцтві про приписку до призовної частини, прикріпленому в особову справу студента [7, арк.9]. Студенту надали відстрочку у службі до закінчення навчання [7, арк.18].

Замість військової кар'єри, діяч спрямовує усі свої сили на розбудову кооперативного руху спільно зі старшим братом Платоном. Віктор, ще будучи зовсім дитиною, вбирає світогляд старшого брата, щоби згодом, після передчасної смерті Василя Доманицького, продовжити його справи в різних сферах суспільного життя Наддніпрянщини. Він згодом став відомим кооперативним діячем за кордоном, емігрувавши в Німеччину, Чехословаччину, потім у США [6, с.185].

Рідним дядьком Миколи та Віктора Доманицьких був о. Олександр Михайлович Доманицький (1848 р.н.) [1]. Священик брав участь у таїнстві хрещення іншого відомого українського діяча – Сергія Єфремова [4, с.720]. Певно, не дарма його племінника Василя та Сергія Єфремова об'єднувало дещо більше, ніж співпраця на видавничій ниві.

У «Родоводі...» є також інформація про те, що о. Олександр мав парафію в с. Гуляйполе (Берибись) Звенигородського повіту Київської губернії. Був одружений з Анісією Василівною Радзимовською [1]. За даними, наведеними його племінником Василем, автором генеалогічного розпису, в о. Олександра було 5 дітей (1901) [1]. Серед них фігурує і дочка Олександра, майбутня студентка Київського українського державного університету [1].

В особовій справі Олександри Доманицької знаходимо метричну виписку, в якій дізнаємося про ключові відомості про досліджувану постать. Дівчина народилася 15 квітня 1881 р. [14, арк.3]. У «Родоводі...» вказана помилкова дата – 1880 [1]. У тайнстві хрещення немовляти фігурує Олександр Олексійович Єфремов, батько вище загаданого Сергія Єфремова. Звідси висновок – Доманицькі та Єфремови дружили родинами.

Згідно запису Олександри у клопотанні до канцелярії Університету, вона закінчила 8 класів Фундуклівської Маріїнської жіночої гімназії [14, арк.1], хоча оригінальний атестат домашньої вчительки виданий як випускниці 7 класів [14, арк.4]. Станом на 1901 р. Олександра, як і її сестра Антоніна, вчителювала у церковно-парафіяльній школі при церкві свого батька [1].

Незабаром дівчина вирішила відійти від церковних справ та присвятити себе гуманітарним наукам. О. Доманицька надіслала клопотання на ім'я ректора Українського Народного Університету зарахувати її слухачкою історико-філологічного факультету. В документі Олександра вказала тогочасну київську адресу (вул. Маріїнсько-Благовіщинська, буд.131, кв.38) [14, арк.1]. Вже 5 березня (20 лютого) 1918 р. слухачка історико-філологічного факультету пише інше клопотання з проханням перевести її на медичний факультет. Як бачимо, на відміну від своїх батьків-священиків, Микола, Віктор та Олександра Доманицькі схильні до різкої зміни сталого життя. Панотці, які десятиліттями трималися однієї парафії та будували свою кар'єру у єдиному церковному векторі абсолютно відрізняються від своїх нащадків. Вияв непокори, бунтарства проти існуючого устрою гостро проявлятися не лише в поведінці Василя, Михайла, Платона (рідних братів Віктора Доманицького). Достеменно не відомо, якою була його реакція братів Афанасія та Олександра Доманицьких на життєві рішення дітей, яких заходів вони вживали, коли дізнався про ці моменти.

Відомо, що їх брат Микола Михайлович Доманицький дуже конфліктував зі своїм сином Василем, вважаючи, що його активна суспільно-громадська діяльність може нашкодити родині. Зважаючи, що двоярідні брати і сестри активно спілкувалися і листувалися [2, арк.1], цілком могли запалитися ідеями Василя Миколайовича, наслідувати в певній мірі його приклад.

Отже, розглянуті архівні справи містять чималу кількість корисної інформації для дослідження життя та діяльності родини Доманицьких. В першу чергу, вона стане у нагоді дослідникам генеалогії та безпосереднім нащадкам священицької родини.

Список використаних джерел:

1. Доманицький В. Родословная фамилии Доманицких / В. Доманицький. – К. : Типография Петра Барского, 1901. – 1 л.
2. [Доманицькі]. Листівка до Доманицького В.М. Автограф (30.07.1909). – Відділ рукописних фондів Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка Національної Академії Наук України, ф.47. спр.212, 1 арк.
3. Дучимінська О. Віктор Доманицький / О. Дучимінська. – Вінніпер : УВАН, 1964. – 83 с.

4. Запис у метричній книзі Св. Варвари с. Пальчик Звенигородського повіту Київської губернії про народження та хрещення Сергія Єфремова // Єфремов С. Щоденник. Про дні минулі (спогади) / Сергій Єфремов. — К. : Темпора, 2011. — С. 720.
5. Комарова О. Афанасій Доманицький та його родина на Поділлі / О. Комарова // Краєзнавче Хмельниччини : наук.-краєзн. / [гол. ред. Л.В. Баженов]. — Кам'янець-Подільський : К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2014. — Вип. 6. — С. 35-41.
6. Мицик В.Ф. Брати Доманицькі / В.Ф. Мицик // Виднокрай. — К. : КВІЦ, 2010. — 260 с.
7. Справа Доманицького Віктора Миколайовича. Канцелярія по студентським справам Імператорського Університету Св. Володимира (1915), Державний архів м. Києва, ф.16, оп.464, спр.3344. — 26 арк.
8. Справа Доманицького Миколи Афанасійовича. Канцелярія по студентським справам Імператорського Університету Св. Володимира (1916), там само, спр.3344. — 11 арк.
9. Справа Доманицького Миколи Афанасійовича. Канцелярія по студентським справам Імператорського Університету Св. Володимира (1916), там само, спр.3348. — 8 арк.
10. Справа Доманицької Олександри Олександрівни (1918). Медичний факультет Київського українського державного університету, там само, спр.3348. — 8 арк.

In her article the author gives an overview of the personal documents of the Domanysky priests' dynasty representatives, who studied at the Kyiv University of St. Volodymyr. The documents are stored in the Kyiv State Archives. The analysis of the students' personal files found in the fund 16 will help to track the information about Mykola Afanasiyovych, Viktor Mykolayovych and Olexandra Olexandrivna Domanysky belonging to famous Ukrainian family. The cousins on their father's side lived on the territory of Kyiv and Podil provinces in the late XIX – early XX century. They supported family communication. In the later years they were famous for their active social position and social activities and therefore suffered harassment from the authorities. The information about Olexandra Domanyska who continued the medical tradition of the family is published for the first time. The archival files contain extracts from metric books, statements and petitions, copies and originals of certificates. The author found the sources that extend the idea of how the life of the people from the priests' families who decided not to continue the profession of their parents (who were the founders of the centuries-old Orthodox priest's dynasty) developed.

Key words: Domanysky family, priests' family, historical sources, personal files, students, Kyiv University of St. Volodymyr, Kyiv State Archives.

Отримано: 21.10.2016 р.